

A csodavárás

Nincs olyan 2015. évi gazdasági növekedést prognosztizáló megnyilatkozás, amely ne pozitív hangsúllyal említene a kőolaj árának mintegy megfelelődését. Mértékadó, globális prognózist készítő intézmények, 0,5-0,7%-ra teszik a váratlanul igen alacsonyra esett kőolaj árának a gazdasági növekedésre gyakorolt kedvező hatását. Ezzel szemben, a bekövetkezett árcsökkenés után megjelent újabb prognózisok nem felfelé, hanem sokkal inkább lefelé módosítják a globális és az egyes térségek növekedési kilátásait.

Az ellentmondás csak látszólagos, hiszen nyilvánvaló, hogy napjainkban a kőolaj és annak ára ugyan fontos szerepet játszik a gazdaság teljesítményének alakulásában, de csak egy a sok közül, ráadásul nem is a legmeghatározóbb jelentőségűek közé sorolható. Azt persze könnyű belátni, hogy az alapvetően kőolaj behozatalra utalt országok és térségek számára rövidtávon kétségtelen előnyöket kínál, de hogy ez a kedvező hatás a gyakorlatban realizálható-e, nagyon is kérdéses. A kőolaj és általában az energiahordozók árának csökkenése – miután a kőolaj árcentrumként funkcionál – a kereslet csökkenését megállítja, és előbb-utóbb ellenkezőjére fordítja, módosul az élőmunka-energia és a tőke-energia közötti helyettesítési viszony, valamint általában gyengül az energiahatékonyság javítására, az energiatakarékosságra irányuló készletelés. Mindezek a hatások már rövidtávon, még az importáló országok kedvezőbbnek tűnő energiaszámláit is erősen ronthatják.

Globális összefüggések alapján még inkább kérdéses a kőolaj árának zuhanásához egyértelmű és jelentős globális növekedési előnyöket álmodni. Eltekintve attól a nehezen túlértékelő körülménytől, hogy a kőolajárak jelenlegi mélyrepülése a nemzetközi áru- és pénzviszonyokban komoly átrendeződést indítanak el, amelyek egyes országokban súlyos gazdaságpolitikai következményekkel járhatnak. Globális kitekintésben, azonban rövidtávon nullszaldós játékról van lényegében szó: a kőolajtermelők és exportálók átmenetileg sokat veszítenek, az importálók pedig átmenetileg nyereségre tesznek szert. A globális összkereslet, összkínálat lényegében változatlan, csak komoly átrendeződési folyamatok indulnak be a jövedelmek eloszlásában egyes országok, térségek és a különböző ágazati tevékenységek között. A jövedelmek átrendeződése nem csak az olajexportáló országok között okozhat nehezen kezelhető növekedési gondokat, hanem az importáló országok látszólagos nyereségeit is mérsékelheti.

Oroszország gazdasági gondjait nem csak a mintegy megfelelődő árak és exportbevételek okozzák, hanem az is, hogy más, nagy exportáló ország csoportokhoz képest többszörösen nagyobb költséggel képes a kőolajat kitermelni. Nem vitatható, hogy a jelenlegi 60 dollár/barrel árszint alá csökkent ár, a legjobb kitermelők számára még tekintélyes többletjövedelmet biztosít, de például erősen közelít az utóbbi időben felfutott nem hagyományos kőolaj-kitermelés határköltségeihez. Bár a kőolaj esetében kívánatos tartózkodni a jövőre vonatkozó biztos prognózisoktól, de a kínálat esetleges közeli szűkülése a határköltségek korlátai miatt, ugyanakkor az alacsony árak okozta keresletbővülés, az ártrend közeli megfordulását hozhatja.

Amit Magyarország esetében valószínűsíthetünk, több mint gazdaságpolitikai hiba lenne a mostani alacsonyabb világgiazi kőolajárakra tartósan berendezkedni, és mint növekedési tényezőt számításba venni. Annál is inkább hangsúlyozandó ez, mert a kőolaj hazai tényleges költségeit meghatározó másik tényező a dollár/forint árfolyam inkább költségnövekedést generál: 2014-ben a forint 20%-os leértékelődést szenvedett el a dollárral szemben és legtöbb vélekedés szerint, 2015-ben sem valószínűsíthető ennél szerényebb további leértékelődés.

Az alacsony kőolajárak növekedésre gyakorolt hatásánál, az EU-ba és nálunk is fontos figyelembe venni, hogy részben a beszerzési költségek, részben a környezeti szempontok és nem utolsósorban a költségvetési bevételek miatt, az energiaárak relatíve igen magasak, többszörösen meghaladják például az USA vonatkozó árait. A kőolaj világgiazi árának csökkenése, az árkülönbségeket egyértelműen növeli, rontva az EU és Magyarország eddig sem acélos versenyképességét.

A véletlen szerencseként adódó kőolajár csökkenéstől nem szabadna túlzott reményeket várni, mert Seneca-val szólva: „Semmit sem emelt a szerencse olyan magasra, hogy épp ugyanannyival ne fenyegetné.”